

КЛАСИЦИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

БРАНИСЛАВ НУШИЋ

ХАЈДУЦИ

Pi-press, 2021.

Пођох једном своме пријатељу да га посетим, али не затекох тамо ни њега ни његову госпођу, већ њихову дечицу. Села деца на кућни праг, читају неку књигу и смеју се. Узех да видим и изненадих се кад видех да читају једну од мојих књига, која није никако намењена деци. Истрох им књигу из шака уз речи:

– Ово није за децу, ово ја нисам написао за вас!

– Е, па ви напишите нешто и за нас! – рећи ће ми дечица.

– Добро. Дајте ми реч да ово нећете читати, а ја вам дајем реч да ћу написати нешто за вас.

И, ево, ја откупљујем дату реч. Пружам дечици књижицу која их може утолико више занимати ако им кажем да ова прича није потпуно измишљена, већ да сам је ја, у своје детињству, одистински преживео, а то ће рећи да ова прича описује живот деце која су данашњим даном читаоцима дедови.

Ако се моји мали читаоци из ове приче немају чему поучити, извесно је да ће се имати

чему насмејати. Највише можда мени. Ја ћу се томе њиховом смеху радовати, јер дечији смех је највећа радост старости.

1. октобар 1933. године
Београд

Чика Нушић

I

НА ХРАСТОВОМ СТАБЛУ

Тамо иза последњих кућа, на широкој пољани а отприлике двеста метара од дунавске обале, лежало је једно велико храстово стабло, на коме су се гране већ осушиле. То стабло је пре неке године нанела вода. Била с пролећа велика поплава, па се Дунав разлио и потопио поља и ливаде, шуме и села, те ишчупао негде натрули храст, понео га на својим валима и некако ту, код нашега града, секнула вода те тај храст, ко зна из чије шуме, остао на ледини и сад добро дошао нама, деци, да се ту збирамо кад смо докони и слободни од школе.

Било нас је десетина који смо сваког божјег четвртка и недеље ту окапали. Ту су нам у близини биле родитељске куће, а у школи смо се некако здружили. Не може се рећи да смо били најбољи ђаци, али смо били добри другови. А тешко је било бити добар ђак кад ми све слободно време, када би требало да учимо лекције и радимо задатке, проводимо овде на

стаблу. Тек што ручамо, тек што испустимо кашику, а ми сподбијемо књиге под мишку, па хајд' на стабло. Ту се и скупимо па заједно кренемо у школу. А кад се враћамо из школе, ако је отворен прозор у кући, бацићемо књиге кроз прозор, а ако није, улетећемо у кућу, одрезати велику кришку хлеба, бацити књиге, па све трчећи на стабло.

Било је и таквих који су који пут дошли, а који пут не, али нас шесторица смо били стални. То су били: Жика Дроња, Миле Врабац, Сима Глуваћ, Мита Трта, Лаза Цврца и ја. Чета Брба долазио је само недељом.

Жика Дроња је био доста вредан и увек је ревносно учио лекције, али му некако бог није дао да упамти што учи. Он, на пример, научи лепо лекцију из земљописа и да га тога часа запиташ, одговорио би ти реч по реч. Али док дође од куће до школе, а он заборави. Једанпут тако професор му вели:

– Жико, ти ниси ни прочитао лекцију?

– Јесам, господине – брани се он – и знао сам је врло лепо!

– Па зашто је сад не знаш? – пита професор.

– Заборавио сам је уз пут док сам дошао од куће до школе!

Звали смо га Дроња што је био некако сав расклиматан и све је на њему висило. Његове руке и ноге нису изгледале као да су израсле из тела, него као да су пришивене, онако отприлике као кад правиш лутку од крпчића

па јој пришијеш ноге и руке те свака за себе клима. Кад трчи или кад игра мете, а тебе све страх да му се рука или нога не откине.

А није био само дроњав него и брљав као прасац. Његове књиге изгледале су као да су биле у туршији; његови писмени задаци изгледали су као земљописне карте, са огромним океанима на свакој страни исписаним мрљама од мастила. Он није писао само по хартији већ и по своме лицу, по оделу, по кошуљи. Кад дође у школу и донесе писмени задатак, да се човек чисто уплаши од њега; лице гараво, нос модар, кошуља шарена, хаљине испрскане као да је мастилом кречио кућу а не писао задатак. Па још ако га натера професор да се умије, онда зло постаје горе: разлије му се мастило па изгледа као моловани ђаво.

Мила смо звали Миле Врабац, али не знам зашто смо га тако звали. Имао је, истина, обичај да за време часа једнако трпа руке у џепове, да вади отуд сухе мрвице па да их грицка, али неће бити да смо му због тога дали такво име. Пре ће бити друго нешто. Једанпут се враћамо из школе, а нама у сусрет иде један свештеник. Ми му се сви јављамо и скидамо капе, а Миле баш у тај час стрпао руке у џепове па тражи мрвице. Свештеник нас заустави па се окрете Милу:

– Мали, јеси ли ти ђак?

– Јесам! – вели му Миле.

– А да немаш ти случајно врапца под капом?

– Немам! – вели Миле.

– Па видим, знаш – каже њему свештеник – не скидаш капу ни свештенику, па велим бојиш се да ти не одлети врабац!

И ето, од тога часа сви га окуписмо Миле Врабац, па му тако и остаде то име.

Врабац није био најгори ђак у разреду, било је и горих. Он је чак чешће знао лекцију из хришћанске науке или из историје, па чак је једанпут знао и лекцију из земљописа. Из свих осталих предмета није умео ни да зине. Пита га једанпут професор зоологије:

– Зашто ти, Миле, бар једанпут не научиш лекцију из зоологије?

А он му вели:

– Не иде ми у главу, господине!

– А мени – вели њему професор – не иде никако у главу да ћеш ти моћи прећи у старији разред!

Мита Трта је био врло добар друг и био је врло добра и мекана срца. Кад пред њим говориш нешто жалосно, а он се одмах заплаче. Пре неки дан Врабац добио јединицу из рачунице, па место да он заплаче, заплакао се Трта. Толико га то ражалостило што је Врабац добио јединицу.

Трта је могао бити добар ђак, само да није био лењ. Све друго још како-тако, али му је најтеже било ујутру да се дигне из постеље. Е, лакше би било извући натоварена кола из блата; лакше би било помаћи с места магаре кад се узјогуни и одупре ногама; лакше би

било изнети буре од сто литара из подрума но Трту извући из постеље ујутру. И није да неће, хоће он, па чак пружи једну ногу, па пружи другу, али оно што је најтеже на њему то остане у постељи, па ни маћи. Зато су га сами његови у кући звали Трта, па је то име донео готово у школу.

А није он био лењ само при дизању из постеље него чак и код разговора. Мораш клештима да му вадиш речи из уста. Кад му професор постави какво питање, он се најпре почеше, па онда погледа све нас редом, па погледа у таван и тек онда се реши да погледа професору у очи и да му одговори. Али не одговара онако као што би' ми, него изгледа као да му одговори леже у некој дубокој торби па их тражи, тражи, тражи. И увек одговара кратко, јер га мрзи да дуго говори. Пита га, на пример, професор:

– Реци ти мени, Мито, је ли Месец удаљен од Земље и колико?

– Јесте! – одговори Мита.

– Шта, јесте? – упита професор.

– Удаљен је! – одговара Мита.

– Колико је удаљен? – наставља професор да цеди одговоре од њега.

– Много! – одговори Мита Трта и ту стане.

Може професор чинити шта хоће, може постављати каква хоће питања, може покушавати на све могуће начине да му измами још који одговор, аја, Трта ни да макне. Он је убеђен да је Месец много удаљен од Земље

и од тога убеђења неће ни за живу главу да одступи. Тако и из хришћанске науке. Пита га господин катихета¹:

– За колико је дана бог створио свет?

– Шест – одговори Мита.

– Добро – вели господин катихета – а шта је ког дана створио?

– Редом – одговара Трта.

– Па којим редом? – пита даље господин катихета, али Трта не одговара више. Он је казао све што је знао и он налази да је довољно казао. Зашто би се умарао говорећи даље?

Лаза Цврца је био најмањи међу нама. Зато су га ваљда и звали тако. Био је некако и највеселији, умео је да нас све насмеје. Умео је да иде на рукама, умео је да пребаци ногу око врата; умео је ди се искези и избуљи очи као жаба; умео је пљувачком да гађа; умео је да звижди као да има свираљку у устима. Једина мана му је била што је по који пут муцао. А није муцао кад је овако с нама разговарао, умео је чак врло лепо и течно да прича, али чим га у школи професор прозове, а њему запне нешто у грлу и одмах почне муцати.

– Је л' ти то тако од рођења муцаш? – пита га господин професор.

– Не – одговара Цврца – раније нисам муцао!

– Па откад муцаш?

– Откад сам пошао у први разред гимназије.

¹ Катихета (грч.) – вероучитељ, учитељ веронауке.

– А је л’ то тако из свих предмета муцаш или само из мога? – пита професор.

– Не муцам кад радим гимнастику! – одговара Цврца.

Тако је исто радио и Сима Глуваћ. Није био глув кад с нама игра и разговара, а у школи, кад год не зна лекцију, а он се прави глув. Зато смо га и прозвали Глуваћ. Имали су професори муке с њиме. Они га питају једно, а он се прави да није чуо шта га питају, па одговара друго, оно што зна. Тако, на пример, пита њега професор:

– Кажи ти мени, Симо, у коме су веку Срби примили хришћанство и ко су били први хришћански учитељи међу њима?

А Сима запне:

– Косовска битка је била 15. јуна 1389. године на Пољу Косову. Турску војску је предводио...

– Стани, стани, не питам те то! – надвикује га професор, а Сима наставља још вишим гласом – турску војску је предводио сам султан Мурат, а српску војску српски цар Лазар. Војске су се сукобиле на реци Лабу...

– Стани, брате, побогу!... – виче професор, па се диже са катедре и шаком му запушава уста. – Је л’ ти не чујеш добро? – пита га професор.

– Јесте, не чујем добро! – вели Сима.

– Зато – вели професор – видим, ја те питам једно, а ти ми одговараш друго. Добро, иди на место!

И тако ти се Сима некако извуче. Али кад је видео да му то добро пролази, а он се

САДРЖАЈ

НА ХРАСТОВОМ СТАБЛУ	7
ЧЕТВРТАК ПОСЛЕ ПОДНЕ	19
НЕДЕЉА	28
AVANTI, GENERALE!	35
МАТАМУТА	44
ПОСЛЕ ПОБЕДЕ	54
ХАЈДУЦИ	64
ТЕЖАК САН	72
БРБА 'АРАМБАША	78
ЕПИДЕМИЈА	87
НА ГРОБУ МАКСЕ ЖАБЕ	93
ЦВРЦА ИЗДАЈИЦА	98
ОПРОШТАЈ	106
ОДМЕТАЊЕ	114
У ГОРИ ХАЈДУЦИ	121
ПРВА БОРБА	132
МАГАРЕТОВА ИСПОВЕСТ	141
БРБИНА ПРИЧА	147
ГЛУВАЃЕВА ПРИЧА	153
ТРТИНА ПРИЧА	160
ВРАПЧЕВА ПРИЧА	165
ЦВРЦИНА ПРИЧА	172

ДРОЊИНА ПРИЧА	178
МОЈА ПРИЧА.....	184
ХАЈДУЧКЕ НЕВОЉЕ	193
ШТА ЈЕ ТАМО БИЛО	202
ПОТЕРА	211
ТАМНИЦА	218
ПОВРАТАК.....	226
НА ХРАСТОВОМ СТАБЛУ	232

Библиотека *Класици за децу и младе*

Бранислав Нушић
ХАЈДУЦИ

Издавач:
Pi-press, Пирот

За издавача:
Драгана Пејић-Ранђеловић

Уредник:
Соња Жикић

Дизајн корица:
Владимир Манчић

Лектура и техничка припрема:
Соња Жикић

Штампа:
Pi-press, Пирот

Тираж: 1000

ISBN 978-86-6023-451-5

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-93-31

НУШИЋ, Бранислав, 1864-1938

Хајдуци / Бранислав Нушић. - Пирот
: Рi-press, 2021 (Пирот : Рi-press). - 234
стр. ; 21 см. - (Едиција Класици за децу
и младе)

Тираж 1.000. - Речник мање познатих
речи и израза: стр. [207-208].

ISBN 978-86-6023-451-5

COBISS.SR-ID 44744457

